

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГОРЛІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ

ЕТНОПСИХОЛОГІЯ

СИЛАБУС

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська))
Освітня програма	Середня освіта (Мова і література (англійська)). Психологія
Форма навчання	денна
Курс	I
Семестр	II

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол засідання

кафедри психології та
педагогіки

28.08.2019 № 1

Бахмут 2019

ЗМІСТ

1. Відомості про розробників і науково-педагогічних працівників, які викладають навчальну дисципліну	3
2. Анотація	3
3. Опис навчальної дисципліни	4
4. Мета та завдання курсу	4
5. Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач у результаті вивчення курсу	5
6. Результати навчання	6
7. Політика курсу	6
8. Схема курсу	7
9. Система оцінювання	9
10. Рекомендовані джерела інформації	14

1. Відомості про розробників і науково-педагогічних працівників, які викладають навчальну дисципліну

Назва курсу	«Етнопсихологія»
Викладач (-і)	<i>Кіян Андрій Петрович</i> , кандидат психологічних наук
Контактний тел.	+38 050 699 42 56
E-mail	a.kiian@forlan.org.ua
Локація курсу в корпоративному середовищі	Ресурсний центр (аудиторія № 315, навчальний корпус № 2)
Формат курсу	Очний (offline)
Консультації	Очні консультації: в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю). Усі запитання можна надсилати на електронну пошту, що вказана в силабусі.

2. Анотація

Навчальна дисципліна „Етнопсихологія” вивчає національні особливості пізнавальних, емоційно-вольових процесів, а також стани і властивості особистості представників конкретних етносів; різноманітність соціально-психологічних процесів і явищ, що виникають серед конкретних народів; етнічну свідомість і самосвідомість, етнічні цінності та орієнтації, етнічні мрії, етнічні характери; соціально-психологічні фактори етногенезу та ін.

Значення навчальної дисципліни обумовлено зростанням у новітній історії кількості етнічних конфліктних проявів. Ігнорувати цю тенденцію небезпечно, адже вона загрожує цілісності України. Відшукати способи розв’язання цих конфліктів без розуміння свідомих і підсвідомих намагань людей, об’єднаних в етнічну спільноту, неможливо. Водночас, курс „Етнопсихологія” є теоретичною основою для формування у майбутніх психологів, педагогів здатності відслідковувати ментальні прояви психіки, визначати міру їх впливу на життєдіяльність особистості та динамічні прояви соціальної групи. Етнопсихологія є міждисциплінарною галуззю знання на стику загальної, вікової, соціальної психології, етнології, культурної антропології, крос-культурної психології.

Навчальна дисципліна «Етнопсихологія» в подальшому навчальному процесі забезпечує викладання таких навчальних дисциплін, як «Основи міфопоетики», «Соціолінгвістика», «Історія англійської мови», «Диференційна психологія», «Соціальна педагогіка» тощо.

3. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Опис підготовки фахівців	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Вибіркова (за вибором здобувача вищої освіти) з циклу професійної підготовки	
	Спеціальність 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська))		
Змістових модулів – 1	Освітня програма «Середня освіта (Мова і література (англійська)). Психологія»	Рік підготовки I-й	
Загальна кількість годин: денна – 90 год.	Рівень вищої освіти: другий	Семестр	
		II	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	ступінь освіти: магістр	Лекції	
		18 год.	
		Семінари	
		18 год.	
		Лабораторні	
		–	
		Самостійна робота	
54 год.			
Вид контролю: залік			

4. Мета та завдання курсу

Метою вивчення навчальної дисципліни «Етнопсихологія» є оволодіння здобувачами ступеня вищої освіти «магістр» системою загальнотеоретичних та практично-орієнтованих знань, вмінь і навичок стосовно психологічного опосередкування міжетнічної взаємодії, усвідомлення національно-психологічних властивостей людини певної етнічної культури, ментальності; розуміння соціально-психологічних механізмів творення і розвитку нації та психічних ознак етносу.

Основними завданнями курсу є:

- ознайомлення здобувачів із категорійно-понятійним апаратом науки «Етнічна психологія», його специфікою та закономірностями функціонування в сфері суспільно-правових відносин;

- вироблення у здобувачів умінь проводити соціально-психологічний аналіз міжетнічних відносин, визначення особливостей впливу етнічного статусу особи на її світосприйняття.

5. Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач у результаті вивчення курсу

Вивчення навчальної дисципліни «Етнопсихологія» передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти **компетентностей і програмних результатів** навчання відповідно до освітньо-професійної програми *Середня освіта (Мова і література (англійська)). Психологія спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська))*:

Загальні компетентності:

- Здатність здійснювати пошук, обробку, систематизацію, контекстуалізацію та інтерпретацію загальнонаукової інформації з різних джерел, генерувати нові ідеї для вирішення наукових і практичних завдань, зокрема у міждисциплінарних галузях.
- Здатність орієнтуватися в інформаційних джерелах, працювати з бібліотечними фондами, Internet, критично ставитись до отриманої інформації, усвідомлювати цінності суб'єктивної позиції в інформаційному просторі, володіння комп'ютерною та інформаційною культурою.
- Здатність оволодіння культурою наукового мислення, узагальненням, аналізом та синтезом фактів та теоретичних положень.
- Здатність реалізувати настанови толерантності та гуманності у контексті сучасної мультикультурності на основі загальнолюдських цінностей та критичного оцінювання соціально-політичних, економічних подій і явищ.
- Здатність працювати у науково-педагогічному колективі, дотримуючись етичних норм професійної діяльності.

Фахові компетентності:

- Здатність до аналізу наукових підходів до осмислення методологічних засад науки, її значення, завдань, сучасне озвучення фундаментальних понять та етнопсихологічних феноменів.
- Пізнання особливостей етнічної культури інших народів, формування інтересу, поваги до неї, уміння орієнтуватися в іноетнічному середовищі.
- Вивчення умов формування психології українців, їх світогляду, вірувань, ментальності, національного характеру розвиток національної самосвідомості, патріотизму, духовності.
- Становлення метагноз етнопсихологічного змісту майбутніх педагогів на основі матеріалів суміжних дисциплін – загальної і соціальної психології, психології особистості, народознавства, історії України та мистецтвознавства.
- Здатність до аналізу етнічної ситуації розвитку дитини, вміння виокремлювати умови і передумови, роль власної активності дитини в процесах виникнення складних психологічних утворень етнопсихологічного характеру (знань, умінь, навичок, звичок, установок, диспозицій тощо), прогнозувати можливості їх розвитку і наслідки.
- Здатність здійснювати елементарні форми психологічної допомоги в

процесах адаптації і становленні поведінки учнів, що походять з інших етнічних культур.

- Здатність орієнтуватись в історії становлення протоукраїнських територій, мови, національного характеру і ментальності, ідеї української державності.

6. Результати навчання:

- усвідомлення структурно-логічного місця етнопсихології в системі гуманітарного знання;
- усвідомлення необхідності застосування теоретичних знань з етнопсихології у психологічній практиці;
- вироблення наукового підходу до розв'язання етнопсихологічних завдань;
- здатність до налагодження взаємодії у полікультурному середовищі;
- усвідомлення необхідності особистісного росту, активної громадянської позиції, толерантності та креативності у професійній діяльності;
- удатність до дотримання етичного кодексу психолога;
- здатність до дослідницької діяльності.

7. Політика курсу заснована на політиці ГПМ. Горлівський інститут іноземних мов є вільним і автономним центром освіти, що покликаний давати адекватні відповіді на виклики сучасності, плекати й оберігати духовну свободу людини, що робить її спроможною діяти згідно з власним сумлінням; її громадянську свободу, яка є основою формування суспільно відповідальної особистості, академічну свободу та академічну добросовісність, що є головними рушійними силами наукового поступу. Внутрішня атмосфера інституту будується на засадах відкритості, прозорості, гостинності, повазі до особистості.

Вивчення навчальної дисципліни «Етнопсихології» потребує: виконання завдань згідно з навчальним планом; підготовки до семінарських занять; роботи в інформаційних джерелах; опрацювання рекомендованої основної та додаткової літератури.

Підготовка та участь у семінарських заняттях передбачає: ознайомлення з програмою навчальної дисципліни, питаннями, які виносяться на заняття з відповідної теми; вивчення теоретичного матеріалу, конспекту лекцій, а також позицій, викладених у підручниках, монографічній та іншій науковій літературі.

Результатом підготовки до заняття повинно бути змістовне володіння здобувачем вищої освіти матеріалом теми, якій присвячено відповідне заняття, а саме: підтвердження теоретичного матеріалу прикладами з джерел, знання основних дефініцій, уміння аргументовано викласти певний матеріал, підготувати презентацію власних навчальних пошуків, коментувати відповіді

інших здобувачів, доповнювати їх, знаходити помилки (неточності, недоліки) та надавати правильну відповідь.

Відповідь здобувача повинна демонструвати ознаки самостійності виконання поставлених завдань, відсутність ознак повторюваності та плагіату.

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися навчальної етики, поважно ставитися до учасників процесу навчання, бути зваженим, уважним та дотримуватися дисципліни й часових (строкових) параметрів навчального процесу.

8. Схема курсу

Навчальний курс включає лекційні, семінарські заняття, самостійну роботу над матеріалом, різні види та форми атестації.

Методи навчання і викладання: репродуктивний, культурно-історичний, компаративний, фундаментальний, комбінований, пояснювально-ілюстративний, описовий, метод проблемного викладу навчального матеріалу.

Змістовий модуль № 1.

«Загальні проблеми етнопсихології в історичному контексті та на сучасному етапі розвитку»

Тема 1. Етнопсихологія як наука.

Етнопсихологія як галузь психологічної науки. Зв'язок етнопсихології з іншими науками. Предмет і об'єкт дослідження етнопсихології. Становлення та розвиток етнічної психології. Сфери використання та компетенції етнічної психології. Актуальні проблеми етнічної психології та її основні напрямки. Еміс- та етіс-підходи в етнопсихології. Методологічні принципи етнопсихології. Основні та допоміжні методи етнопсихології. Природний експеримент та лабораторний експеримент в етнопсихології. Тенденції етнопсихологічних досліджень: релятивізм, абсолютизм, універсалізм.

Тема 2. Поняття про етнос і націю.

Психологічна характеристика етносу, умови його походження та модифікації. Структурні компоненти психічного складу етносу. Основні концепції етносу. Основні характеристики етносу (спільність території, спільність економіки, культурна спільність та ін.). Етнічна спільність та її різновиди. Етнічні спільності в докласовому та класовому суспільстві. Форми існування етносів та основні етнічні процеси. Дискримінаційні процеси і етнічному середовищі. Природна та насильницька асиміляція. Народ та народність. Соціально-психологічна сутність поняття “нація”. Основні етнічні та культурологічні ознаки нації.

Тема 3. Психологічні виміри культур.

«Культурний синдром» (Г. Тріандіс). Орієнтування культури на колективізм або на індивідуалізм. Синдроми розмежування типів культур: запобігання невизначеності, дистанція влади, фемінність – маскуліність (Г. Хофстеде). Культурний шок і його негативні та позитивні наслідки.

Міжкультурні відмінності в каузальній атрибуції. Особливості міжкультурного спілкування.

Тема 4. Формування етнічної ідентичності.

Етнічна ідентичність. Теорія самокатегоризації. Інгрупи і аутгрупи (Г. Теджфел, Л.М. Гумільов). Категорії соціальної ідентичності (С. Московичи). Етапи формування етнічної ідентичності (Т.Г. Стефаненко). Когнітивний і афективний компоненти етнічної ідентичності. Поняття про кризу етнічної ідентичності. Психічний склад етносу. Роль колективного несвідомого у психічному складі етносу (К.Г. Юнг). Поняття архетипу. Колективне несвідоме українського етносу. Етнічна самосвідомість. Етнічна самоідентифікація. Поняття маргінальності. Ментальність як інтегральна етнопсихологічна ознака нації. Компоненти ментальності. Психологічна сутність і зміст національного характеру. Національні особливості. Національний характер українців. Національна самосвідомість. Національна ідея. Національні та націоналістичні почуття. Націоналістична психологія та її властивості. Націоналізм та етноцентризм.

Тема 5. Поняття про етнічні стереотипи.

Рівні міжетнічних відносин. Проблема етнічної установки та етнічних стереотипів. Структура і зміст етнічного стереотипу. Причини стереотипізації.

Етнічні стереотипи та їх властивості. Ознаки істинності стереотипу. Теорія стереотипізації за Г. Теджфелом. Соціальні та психологічні функції стереотипу за Т.Г. Стефаненко. Класифікація етнічних стереотипів. Методи вивчення етнічних стереотипів. Засоби масової інформації як умова виникнення етнічних стереотипів.

Тема 6. Етнічні конфлікти.

Етнічні конфлікти, їхня сутність, об'єктивні і суб'єктивні умови їхнього виникнення. Форми етнічних конфліктів. Теорії виникнення етнічних конфліктів. Види і стадії етнічних конфліктів. Детермінанти етнічних конфліктів. Ксенофобія. Націоналістичні настрої та їх причини. Проблема національного екстремізму на сучасному етапі. Стратегії поведінки в етнічному конфлікті та шляхи його подолання.

Тема 7. Засвоєння соціотипової поведінки. Толерантність.

Психологічні механізми засвоєння соціотипової поведінки: соціалізація, наслідування, ідентифікація, інкультурація, культурна трансмісія. Міжетнічна толерантність. Принципи толерантної спільноти. Мультикультуризм Дж. Беррі. Фактори створення толерантного суспільства.

Тематика наукових повідомлень

1. Актуальні питання етнопсихології у сучасних умовах.
2. Роль засобів масової інформації у формуванні етностереотипів.
3. Шляхи формування культури міжетнічного спілкування.
4. Урахування основних положень етнопсихології у роботі практичного психолога.

5. Урахування національних смаків особистості у процесі естетичного виховання.
6. Релігія як один із факторів формування та розвитку етносу.
7. Соціокультурні умови духовного відродження етносу.
8. Державність і національне визначення.
9. Національні традиції у становленні й розвитку етнічної самосвідомості українців.
10. Міжетнічні конфлікти та шляхи їх подолання.
11. Методи вивчення етнопсихологічних особливостей людей та їх застосування в роботі соціального психолога.
12. Національна ідея та шляхи її реалізації.
13. Характеристика рис українського національного характеру.
14. Етнопсихологія та ділове спілкування.
15. Проблема етнопсихологічної ідентичності особистості в умовах взаємопроникнення культур.
16. Розвиток етнічної самосвідомості особистості в умовах міжетнічних конфліктів.
17. Етнопсихологія французів.
18. Етнопсихологія італійців.

9. Система оцінювання

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

- усне опитування;
- тестові завдання;
- самостійні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань;
- контрольні роботи змістових модулів;
- проектні завдання;

Форми поточного і підсумкового контролю

Оцінювання знань здобувачів з навчальної дисципліни «Етнопсихологія» здійснюється шляхом проведення контрольних заходів, які включають поточний, підсумковий модульний, підсумковий семестровий контроль. Рівень навчальних досягнень здобувачів оцінюється за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль передбачає усні відповіді здобувачів на теоретичні питання семінарських занять, виконання тестових завдань та самостійних робіт.

Підсумковий модульний контроль передбачає виконання контрольних робіт змістового модулю. Оцінка за змістовий модуль дорівнює сумі балів контрольних точок та КРЗМ з урахуванням коефіцієнтів.

Підсумковий контроль. Формою підсумкового контролю є залік.

ГРАФІК поточного контролю

Кількість КТ – 2

Коефіцієнт КТ – 0,2

Кількість КРЗМ – 1

Коефіцієнт КРЗМ – 0,2

Кількість ЗМ – 1

№	Вид контролю	Форма контролю	Термін проведення
1	КТ 1	обговорення, письмовий звіт	Сем. заняття 2
2	КТ 2	обговорення, письмовий звіт	Сем. заняття 5
3	КРЗМ 1	обговорення, письмовий звіт	Сем. заняття 8

Форма підсумкового контролю

Підсумковий контроль покликаний об'єктивно підтвердити досягнутий рівень навченості, визначити ступінь сформованості навичок та умінь здобувачів на кінець певного етапу навчання (в кінці семестру).

Курс «Етнопсихології» вивчається протягом одного семестру.

Підсумковий контроль навчальної діяльності студентів спрямований на встановлення рівня обізнаності студентів з питань, що належать до освітньої проблематики.

Формою підсумкового контролю є залік. Магістрант отримує залік, якщо сума отриманих ним балів упродовж семестру за змістові модулі не менша, ніж 60.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюється за 100-бальною шкалою.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний контроль та самостійна робота			Сума
Змістовий модуль № 1			
КТ 1	КТ 2	КРЗМ 1	100 (залік)
30	30	40	

Загальна оцінка складається з суми балів за контрольні точки та контрольні роботи змістових модулів, набраних упродовж навчального семестру.

Шкала оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
	екзамен	залік		
90-100	відмінно	зараховано	A	відмінне виконання лише з незначною (мінімальною 1-2) кількістю помилок
82-89	добре		B	вище середнього рівня з кількома помилками
75-81			C	вище середнього рівня з кількома помилками
67-74	задовільно		D	непогано, але зі значною кількістю недоліків
60-66			E	виконання задовольняє мінімальним критеріям
35-59	незадовільно	не зараховано	FX	з можливістю повторного складання
1-34			F	з обов'язковим повторним курсом

Зміст теоретичних питань:

1. Етнопсихологія, як галузь наукового знання.
2. Зв'язок етнопсихології з іншими науками та галузями психології.
3. Напрями етнопсихології.
4. Основні підходи до розуміння предмету етнопсихології.
5. Об'єкт етнопсихології.
6. Завдання та функції етнопсихології.
7. Основні поняття етнопсихології.
8. Принципи етнопсихології.
9. Методи етнопсихології.
10. Підходи до етнопсихологічних досліджень.
11. Крос-культурний напрямок етнопсихологічних досліджень.
12. Природний експеримент в етнопсихології.
13. Лабораторний експеримент в етнопсихології.
14. Метод інтерв'ю в етнопсихології.
15. Гуманістична та прикладна спрямованість етнопсихології.
16. Становлення етнічної психології.
17. Етапи історії розвитку етнопсихології.
18. Сучасний стан етнопсихологічних досліджень в Україні.
19. Поняття та основні ознаки етносу.
20. Реальний та дисперсний вид існування етносів.
21. Основні етнічні підрозділи: мікроетнічні, субетнічні і макроетнічні

- одиниці.
22. Поняття маргінальності.
 23. Національна ідентифікація.
 24. Культура, як етнодиференціююча ознака.
 25. Чинники крос-культурних відмінностей.
 26. Взаємозв'язок між культурою та етносом.
 27. Психічний склад як детермінанта розвитку етносу.
 28. Ментальність як інтегральна етнопсихологічна ознака етносу.
 29. Поняття про національну ідею.
 30. Шляхи реалізації національної ідеї.
 31. Українська національна ідея.
 32. Поняття національного характеру.
 33. Фактори розвитку національного характеру.
 34. Шляхи визначення національного типу.
 35. Поняття національної свідомості.
 36. Ознаки національної свідомості.
 37. Поняття та компоненти етнічної ідентичності.
 38. Етапи та типи етнічної ідентичності.
 39. Стратегії підтримання етнічної ідентичності.
 40. Етнічна установка як детермінанта формування етностереотипу.
 41. Поняття та структура етнічного стереотипу.
 42. Види та форми етностереотипів.
 43. Властивості етностереотипів.
 44. Ознаки істинності етностереотипу.
 45. Психологічні механізми засвоєння соціотипової поведінки.
 46. Поняття етноцентризму.
 47. Поняття етнічного конфлікту.
 48. Види та форми етнічних конфліктів.
 49. Стадії та умови виникнення етнічних конфліктів.
 50. Теорії виникнення етнічних конфліктів.
 51. Критерії виокремлення етнічних конфліктів.
 52. Стратегії поведінки та шляхи врегулювання етнічних конфліктів.
 53. Український національний характер.
 54. Історичний фактор у формуванні української самосвідомості.
 55. Релігія як фактор формування українського етносу.
 56. Родинні зв'язки як чинник формування українського характеру.
 57. Етнічні традиції, звичаї та обряди українців.
 58. Етнопсихологічні особливості різних народів світу.

**Критерії оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів
з навчальної дисципліни «Етнопсихологія»**

90-100 балів – теоретичний курс засвоєно повністю, без прогалин, необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом сформовані, всі передбачені програмою завдання виконані, якість їх виконання оцінена балом, близьким до максимального.

80-89 балів – теоретичний курс засвоєно повністю, без прогалин, необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом в основному сформовані, всі передбачені програмою завдання виконані. Студент використовує першоджерела і основну літературу. Мають місце несуттєві помилки в поясненні деяких аспектів дисципліни.

70-79 балів – теоретичний курс засвоєно повністю, без прогалин, необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом сформовані недостатньо, всі передбачені програмою завдання виконані, якість виконання кожного з них не оцінена максимальним балом, деякі завдання виконані з помилками..

60-69 балів – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не мають суттєвого характеру, необхідні практичні навички роботи з засвоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою завдань виконані, деякі з виконаних завдань, можливо, містять помилки. Незнання першоджерел і додаткової літератури. Наявність хибних тлумачень при аналізі практичних завдань. Відсутність логічно обґрунтованих висновків.

50-59 балів – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, більшість з передбачених програмою завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінена балом, близьким до мінімального.

26-49 балів – теоретичний курс засвоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість з передбачених програмою завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінені балом, близьким до мінімального. При додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань. Відсутні навички опрацювання базової літератури дисципліни.

0-25 балів – теоретичний зміст курсу не засвоєний, необхідні практичні навички не сформовані, усі виконані завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до підвищення якості виконання навчальних завдань.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Гумилев Л. Н. Лекции по этнологии / Пред, коммен. О.Г.Новиковой. – 5-е изд. – М.:Айрис-пресс, 2012. – 608 с
2. Кириченко Т.В. Етнопсихологія: навч.-метод. посіб. – ПереяславХмельницький : Видавництво С К В, 2017. – 261 с.
3. Куєвда В. Психологічні ретроспекції української етнокультурної моделі : монографія. Кіровоград, 2013. 104 с.
4. Махній М. М. Етнічна психологія: навч. посіб. – К.: Видавничий дім «Слово», 2016. – 272 с.
5. Пірен М.І. Етнопсихологія: підручник. – К.: Унів. Україна, 2011. – 448 с.
6. Савицька О. В., Співак Л. М. Етнопсихологія: навч. посіб. –К.:Каравела, 2011. – 264с

Додаткова література

1. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера земли / Л.Н. Гумилев. – М.: АСТ, Харвест, 2007. – 560 с.
2. Гончаренко М. С., Набока І. Є. Етновалеологія. Навч. посіб. – Харків: «Бурун-Книга», Київ: КНТ, 2012. – 296 с.
3. Крячко В. Соціодіагностичний ракурс української ментальності: монографія. – К.: «Інтерсервіз», 2012. – 248 с.
4. Львовочкіна А.М. Етнопсихологія: навч. посібник / А.М. Львовочкіна. – Київ: МАУП, 2002. – 144 с.
5. Степко М.Т. Буття етносу: витоки, сучасність, перспективи (філософсько-методологічний аналіз) / М.Т. Степко. – К.: Знання, 1998. – 251 с.
6. Сухарев В.А. Психология народов и наций / В.А. Сухарев, М.В. Сухарев. – Донецк, 1997. – 400 с.
7. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології / В. Янів. – К: Знання, 2006. – 342 с.

Інформаційні джерела

1. <http://www.orgpsy-journal.in.ua/> - «Організаційна психологія. Економічна психологія»
2. <http://trppjournal.com.ua/> «Теоретичні і прикладні проблеми психології»
3. <http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/arkhiv-vydannia> «Актуальні проблеми психології»
4. <http://www.tpssp-journal.kpu.zp.ua/>«Теорія і практика сучасної психології»
5. <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/psychology/>«Психологія»
6. <http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/ls> «Мова і суспільство»
7. <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/6510cf744fb8c9ca548253f02492632c.pdf> «Innovative technologies in the formation and development of human capital»